

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Corpus Juris Canonici

Gregor <XIII., Papst>

Coloniae Munatianæ, 1665

VII. De Libelli conceptione, & oblatione.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62915](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-62915)

monio rei, pro modo debiti, si personalis instituat a-
ctio, custodia causa inducatis, ut tædio affectus reus ve-
niat aliquando responsum. Quod si a adhuc per annum
in sua contumacia perseveraverit, iudice decernente verus
possessor efficietur, super proprietate duntaxat ad ver-
sari defensione referata. Sed si missus in possessionem b
fructus dilapidet, sequestrandi erunt, & quod distractum
est in pristinum statum erit revocandum.

Si ob potentiam adversarii contumacia non possit actor possessionem ingredi, vel illam amisit, nihilominus efficiatur verus possessor elapso anno. h. d.

Si tamen propter rei potentiam c sive dolum contige-
rit, ut intra annum rem custodiendam nancisci non
possit, vel etiam acquiritam amittat, ne contumax me-
lioris, quam obediens, conditionis existat, de canonica
æquitate sancitum est, ut hoc etiam casu verus, elapso an-
no, possessor actor constituitur.

*Si reus contumax dederit cautionem de stando iuri, nec multan-
dus est, quod adversarius non fuerit passus esse in possessione. Et
missionem passus restituetur. h. d.*

Hoc tamen d tunc obtinet, cum reus nullam cautio-
nem præstitit: nam si de stando iuri caverit, nec mul-
tandus, quod in possessione actorem esse passus non fue-
rit, & missionem passus illico restituentur erit.

*Actor anno lapsa non reputatur possessor, si per eum steterit, quo
annis intraverit possessionem. h. d.*

Idem e juris est, si annus lapsus esse proponatur, per
tamen non steterit, quo minus ante terminum &
possessionem receperit, & cautionem dederit.

*Excommunicatus a delegato Principi, etiam delegato mortuo
non potest ab Ordinario absolvi, vel alio, præterquam in mortu
articulo, vel de mandato Papa. h. d.*

Quari f contigit, si delegatus, qui rem propter con-
tumaciam manifestam excommunicationis vinculo
innodavit, vel petiorem causa rei servanda in possessione
induxit, rebus eximatur humanis, an eadem iuri pa-
tere volenti, & idoneam cautionem offerenti Ordinarius
absolutionis beneficium impertiri, & possessionem resti-
tuere valeat? Et responsum est, quod cum delegatus,
quoad hoc, sit ordinario major, excommunicatus ab eo
non potest per alium, præterquam in mortis articulo, si-
ne mandato summi Pontificis absolutionis gratiam ob-
tinere, & contra adversarium recuperare, nisi alius ei in onere
succeserit, & honore.

*Passus missionem, si mortuo delegato præster infra annum cautionem
de parendo iuri, etiam post annum recuperabit possessionem. h. d.*

Sed g ne missus in possessionem verus efficiatur post
annum possessor, missionem passus coram Ordinario,
vel, si ejus copiam habere nequiverit, coram publicis &
honestis viris, ut quasi prescriptionem interrumpat annu-
lem, offerre, ac præstare poterit de parendo iuri cautio-
nem, ut sic etiam post annum per Apostolicam sedem
possessionem recuperare mereatur.

*In causis beneficiaribus non habet locum missio in possessionem,
sed in locum ejus poterit procedi lite non contestata. h. d.*

Sed h ista quidem tunc procedent, cum de profanis
rebus erit disceptatio; nam qui super dignitate, perso-
natis, vel beneficio Ecclesiastico obtinendis cum aliquo
litigat possessore, ob partis adversæ contumaciam in pos-
sitionem mittendus non erit, ne per hoc ad ea ingressus
vitiolus pateat. Licebit tamen iudici hoc casu etiam lite
non contestata diligenter examinato negotio, ipsum sine
debito terminare, contumaciam absentis divina replen-
te præsentia.

Contra reum contumacem, sed si de causa liqueat, potest fer-

a Ca. i. extr. de eo qui mit. in poss. b C. 2. ex. de sequit. poss. c contingit. ext. eo. ii. d C. 1. eod. tit. e C. 2. in fin. ext. de eo qui mit. in poss. f C. pastoralis officii. 4. prætorca. ext. de off. ord. g C. pastoralis officii. 5. prætorca. ver. verum tamen. ext. de off. ord. h C. unu. de eo qui mit. in poss. in 6.

ri sententia etiam in causa profana, lite contestata: contumacia-
rem vero etiam lite non contestata. h. d.

Quod interdem etiam in profanis obtinebit, utpote e
si contestata lite reus contumax fuerit, & de causa li-
queat, vel actor ipse contumacia crimen incurrat: quo
casu etiam lite non contestata instante reo iudex & testes
recipere, & sententiam ferre debebit.

*Si actor non venerit in termino, ad quem reum citari fecerit, de-
bet reo restituere expensas, & cavere de in posterum comparendo: alio
non admittitur ad aliam citationem. h. d.*

Idem b quoque actor, si ad terminum, ad quem adver-
sarium citari fecerit, venire contempserit, venienti reo
in expensis propter hoc factis legitime condemnabitur, &
ad aliam citationem minime admittendus erit, nisi de
fideliter in posterum comparendo idoneam cautionem
dederit.

*Iudex debet esse contentus una poena. ex pluribus, qua ad verum
contumacem competunt: & ex crescente contumacia potest eum
ad alias procedere. h. d.*

Quod autem diximus, iuribus variè contumaciam
coerceri, non est ita accipiendum, quasi omnes similes
poenas jus dicens infligere contumaci debeat, sed quod
variarum poenarum sibi datur optio: unde alterura, que
magis timeri debeat, iudex a principio contentus erit, ad
aliam nihilominus processurus, si hoc merenti proce-
ditas contumacia.

**DE LIBELLI CONCEPTIONE, ET
OBELATIONE.**

TITVLVS VII.

*Actor reo comparens debet clarum iudici libellum offerre, &
quid sit libellus. h. d.*

In primis igitur reo in assignato termino comparente
iudici libellum actor offerre e, & illum ita clarum &
planum, ut ex ejus inspectione deliberare reus valeat,
utrum cedere velit, an contendere, atque si contendend-
um sit, dispicere valeat iudex, quemadmodum a se con-
cipienda sit sententia. Nihil enim aliud est libellus d,
quam brevis scriptura, claram actoris intentionem conti-
nens, & contra adversarium necessarium concludens.

Libellorum alii sunt accusatorii, alii conventionales. h. d.

Porro libellorum duæ sunt species e: alii enim sunt
accusatorii, alii conventionales. Accusatorii sunt f,
quibus quis aliquos apud iudicem aliquos criminis reos
defert: de quibus quidem in præsentem nobis non est in-
stitutus sermo, sed infra suo loco & ordine dicetur. Con-
ventionales sunt g, quibus in civilibus disputationibus
utimur, dum rem nostram, aut quam nobis deberi puta-
mus, in iudicio petimus.

*Quo debeat continere libellus: & quid captus, vel oblatum libel-
lus non obligat ad respondendum: & quid iudex illum potest
lasciare. h. d.*

Exprimit igitur oblatum libellus, non solum agentis, &
conventi nomen, sed & jus dicentis, & petita rei h, &
actionis qualiter. Et si personali e experiendum sit
actione, petendi quoque causa exprimenda erit: alioqui
non legitime conventionis formam continentem conce-
pere ac destrucere poterit.

*Plures dantur casus, in quibus solemnibus libelli permissio non est
necessaria. h. d.*

Sunt tamen casus, in quibus solennis hæc libelli obla-
tio minime est necessaria k: veluti in quibus de pla-
no ac sine strepitu & figura iudicii procedendum erit. Et
in quibus etiam non contestata lite testes recipi possunt,
& alii plures.

a Causam qua. e. seq. ext. eo. b C. 1. eo. in. in. c C. 1. in. in. in. d C. 1. in. in. in. ext. de libel. obl. e C. 1. in. in. in. ext. de libel. obl. f C. 1. in. in. in. ext. de libel. obl. g C. 1. in. in. in. ext. de libel. obl. h C. 1. in. in. in. ext. de libel. obl. i C. 1. in. in. in. ext. de libel. obl. k C. 1. in. in. in. ext. de libel. obl.

Denegat iudex si rem terminare quæret sine sola iudicaria.

In his quoque casibus, in quibus libelli est necessaria portio, probè iudex fecerit, si principales personas, vel in subsidium etiam advocatos factum ipsum proponere iusserit, & sine tela iudicaria controversiam terminare tentaverit.

Oblato libello debent reo dari dilationes ad excipiendum, & ad evitandum obscuritatem una materia est uno loco tractanda.

Oblato tamen secundum juris ordinem libello, certæ reo convento indigenda sunt induciæ a, quibus deliberet, cedendum sibi sit, an contendendum: acceptandum, ac recusandus iudex: denique, ut proponat, si quas habet, exceptiones. Quæ propterea comparata sunt, ut si, adversus quos instituantur actiones, defendantur. Harum verò quædam ante litem contestationem opponendæ erunt, quædam verò etiam post contestatam litem. Sed ne, si qui inter has alieni tractatus medii fuerint interdicti, huiusmodi sectio obscuritatem pateat, videamus nunc generaliter de exceptionibus.

DE EXCEPTIONIBVS, ET REPLICATIONIBVS.

TITVLVS VIII.

Quid exceptio, & quod duplex ejus sit species, dilatoria & peremptoria. Et quod dilatorias quædam respiciunt iudicem, quædam alterum, quædam reum, quædam causam.

Exceptio est b actionis vel intentionis exclusio. Exceptionum summa divisio in duo genera deducitur: aut enim sunt dilatorie, aut peremptorie. Dilatorie sunt, quæ rem & iudicium differunt. Harum quædam iudicem personam respiciunt, quædam agentis, quædam rei conventi, quædam verò actionis & causæ qualitatem. Personam iudicis respiciunt, vel quæ illius incompetentiæ arguunt, vel quæ de ipso suspicionem ingerunt, secundum ea, quæ supra suo loco latius exposuimus. Et hæc dilatorias quoque poterunt appellari. Actoris partem illa spectant, quæ illum non legitimam in iudicio standi personam habere demonstrant: quales sunt procuratorie: ut patet, si quis per monachum, aut regularem, aut clericum agere velit. Item si quis ut tutor, vel curator, vel procurator, vel syndicus compareat, & illum tutorem, vel curatorem, vel procuratorem, vel syndicum esse negetur, vel sua non interesse, vel audiri non debere protestetur, & si quæ sunt his similes. Ex persona rei deducuntur: veluti si quis ab eo, qui alienam litem defendit, de iudicio solvendo cautionem postulet, aut si ab alio se spoliatum esse reus conventus coram iudice queratur, & propterea restitutionis beneficium imploret, vel si actorem ex legitima causa domum revocet. Actionem & causam respiciunt, ut cum proponitur de ineptitudine, aut incertitudine libelli, aut de litis pendentia, aut cum nondum diem solutionis venisse prætenditur.

Dilatorias exceptiones proponi debent ante omnem exceptionem, aliquæ amplius opponi non poterunt.

Hæc verò regulariter omnes ante litem contestationem proponi debent: sed quas declinatorias appellavimus, non modo ante litem contestatam, verum etiam ante omnem dilatoriam exceptionem opponere reum oportebit: alioqui si aliam primò proposuerit, cum per hoc in jurisdictionem ejus, coram quo proposuit, confisus esse videatur, ejusdem jurisdictionem serò declinare conabitur.

Dilatorie exceptiones, non declinatorie, regulariter proponuntur ante litem contestatam, quandoque, tamen etiam post.

a Can. inducia. b offeratur. c. q. 3. b gl. in vers. irritari. c. duobus. d. ex. de iud. gl. si. c. ex parte. ex. de foro comp. c. gl. i. c. ex. de iud. ext. e. d. de excep.

Ergo in initio litis declinatorie opponi debent, & probari: ceteræ post oblatum libellum ante litem contestatam intra terminum à iudice assignatum, quandoque opponi & probari poterunt: Sed & lite contestata quandoque eas opponere licebit, veluti a si qua nuper reo competens extorta fuerit, vel is, qui eam opponere voluerit, postmodum ad suam notitiam pervenisse, iurejurando fidem faciat, vel esset huiusmodi, quæ retroactum processum nullum redderet, ut esset ea, quæ vel mandati, vel jurisdictionis defectum arguit.

Et ex loco, & ex tempore, & ex alii fontibus ducuntur exceptiones.

Ducuntur autem huiusmodi exceptiones non solum ex supra positus causis, sed etiam ex loco, ex tempore, & ex aliis pluribus, ut tam Pontificii, quam Cæsarei juris libris facile est legentibus cognoscere.

Exceptio excommunicationis licet sit dilatoria, tamen potest opponi & ante & post litem contestatam.

His annumeranda est etiam excommunicationis & exceptio, quæ licet & ipsa dilatoria sit, à ceteris tamen dissimilem naturam sortita esse deprehenditur: nec enim post oblatum tantum libellum ante contestatam litem velut cetera, sed in qualibet parte litis opponi poterit, & peremptorio termino ad proponendum exceptiones declinatorias & dilatorias præfixo minimè obstante. Quòd est in hac exceptione specialiter observandum, ne quilibet in periculum animæ suæ excommunicato communicare compellatur: quòd si eam reus omiserit, ut actor sumptibus & laboribus fatigetur, in expensis legitimis condemnandus erit.

In opponenda exceptione excommunicationis servanda est certa forma.

Sed cum per malitiam hæc exceptio in iudiciis opponeretur frequentius, Innocentiana constitutione consultius cautum est d, ut certa in ea proponenda forma servari debeat, ut ex ipsius constitutionis tenore facile apparere poterit.

Exceptio excommunicationis potest auctori opponi in prima tantum instantia, non in secunda. Idem de ceteris dilatoriis.

Hæc e autem in prima tantum instantia sibi locum vendicant: quòd si succumbens actor appellaverit prætextu excommunicationis opposita, à prosecutione appellationis minimè excludendus erit: quòd & in ceteris dilatoriis multo magis locum obtinet.

Reus excommunicatus licet convenire non possit, admittitur tamen ad proponendas suas legitimas defensiones.

Reus f autem nullo obstante excommunicationis vinculo, velut rectè convenitur, ita ad legitimas defensiones semper admittitur. Satis enim absurdum esset, si actore impugnanter defensionis copia reo denegaretur, quia sic multoties condemnaretur absolvendus. Reconvictionis tamen potestas eidem minimè permittitur.

Superius dicta de excommunicatione, intelliguntur de majori.

Cæterum g quæ supra de excommunicatione diximus, non de quacunque excommunicatione sunt intelligenda, sed de ea tantum, quæ à perceptione sacramentorum, & à fidelium communione separat, ut etiam ipsa Innocentianæ constitutionis verba demonstrant.

Peremptoria exceptiones sunt, quæ jus actoris perimunt, & servari agentibus obstant.

Peremptorie, seu elisorie exceptiones sunt, quæ in totum jus agentis perimunt h, & semper agentibus obstant: qualis est, doli mali, metus, pacti conventi, solutionis, iurisjurandi, præscriptionis i, transactionis, & rei iudicatæ, & si quid contra leges factum esse dicatur.

a C. pastoralis. in fi. ex. eo. ii. b C. exceptionem excommunicationis. ext. eod. c Clem. i. eo. ii. d C. eo. ii. m. 6. e C. sufficavit. ext. eo. f C. cum inter. ext. eod. ii. g C. eo. ii. m. 6. h C. i. de liti. contesta. m. 6. i Can. 2. in fin. 2. q. 6.

